

Ponència per a les Jornades

LA CONSTRUCCIÓ D'EUROPA: ESTATS, NACIONS, REGIONS

Sessió II: Les possibilitats de les regions emergents

Institut d'Estudis Catalans
Barcelona, 25 de novembre de 1997

CONTINGUT		PÀGINA
I	Introducció: consideracions preliminars	-3-
II	La participació de les regions en el procés de construcció europea: la interacció entre els fenòmens de la integració (europea) i la descentralització (a l'interior dels Estats)	-5-
III	La perspectiva comunitària: vies obertes per a la participació regional en el marc de la Unió Europea	-8-
IV	La perspectiva interna: comentari d'alguns models estatals de participació regional en els afers comunitaris	-11-
V	La cooperació transfronterera i interregional	-14-
VI	El cas particular de Catalunya: l'acció del Patronat Català Pro Europa	-17-
VII	Perspectives de futur: vers una Europa de les regions ?	-18-

*“L'Europe est la patrie de la diversité”
Denis de Rougemont (1906-1985)*

(I) Introducció: consideracions preliminars

L'actual procés de construcció europea, malgrat les incerteses i les controvèrsies que sempre l'han acompanyat -i que han estat especialment intenses al llarg dels darrers anys-, continua essent portador d'una destacada dinàmica integradora, que ens ha de permetre l'assoliment d'un gran espai europeu, unit no solament en el pla econòmic, sinó també en el pla polític.

L'articulació jurídico-institucional d'aquest espai resta, tanmateix, una qüestió oberta. Aquesta afirmació és fa palesa, d'una manera immediata, en la necessària adaptació dels mecanismes institucionals existents¹ a una realitat canviant (el principal repte de la qual és la futura ampliació de la Unió a l'Est i al Sud). No en va, la reforma de l'aparell institucional de la Unió Europea ha estat el principal punt de l'agenda dels negociadors de la Conferència Intergovernamental iniciada a Torí el 29 de març de l'any passat, i que ha conclòs amb l'adopció del Tractat d'Amsterdam, signat el propassat dia 2 d'octubre i actualment en procés de ratificació.

Aquesta indefinició que plantejàvem és igualment predicable, des d'un punt de vista més general, de la pròpia configuració del model de construcció, o, si es prefereix, del resultat final que es busca amb aquest procés. És en aquest context que entren en joc conceptes com el de l'Europa dels Estats, l'Europa de les regions, l'Europa dels ciutadans, l'Europa federal, l'Europa intergovernamental, l'Europa a geometria variable o a diverses velocitats, etc.

Aquesta pluridimensionalitat de la noció d'Europa -palesa en la seva susceptibilitat de donar lloc a conceptes aparentment excloents, en funció simplement del

¹ La configuració fonamental dels mecanismes institucionals comunitaris es remonta als Tractats constitutius de les Comunitats Europees: (1) Tractat constitutiu de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA), signat a París al 18 d'abril de 1951; (2) Tractat constitutiu de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) signat a Roma al 25 de març de 1957; i (3) Tractat constitutiu de la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (CEEA o EURATOM) signat igualment a Roma al 25 de març de 1957. Els mecanismes institucionals comunitaris han estat objecte, tanmateix, de diverses modificacions, les principals de les quals han estat introduïdes pels dos textos següents: (1) Acta Única Europea, signada a Luxemburg al 17 de febrer de 1986 i a La Haia al 28 de febrer del mateix any; i (2) Tractat de la Unió Europea (TUE), signat a Maastricht al 7 de febrer de 1992. Les darreres modificacions en aquest àmbit, com tindrem ocasió de comentar, es trobem recollides en el Tractat signat a Amsterdam el propassat 2 d'octubre (aquest text legal, en qualsevol cas, no ha entrat encara en vigor, ja que es troba pendent de ratificació pels Estats membres de la Unió, de conformitat amb llurs respectives normes constitucionals).

complement que fem servir per adjectivar-la- continua d'actualitat després del més de mig segle transcorregut des dels primers intents reeixits d'integració. Més encara, el debat s'ha enriquit, i ha guanyat en complexitat, a mesura que la pròpia realitat de la construcció europea desbordava les prudències i reticències inicials, i es desfeia d'alguns prejudicis que obstaculitzaven el seu desenvolupament.

Concretament, dos han estat els presupostos inicials -i fonamentals, s'entenia- de la integració comunitària que han anat cedint el pas a fenòmens que han permès un profundiment de la unió entre els pobles europeus. Em refereixo, concretament, a la idea de que la construcció comunitària es limita a una integració exclusivament econòmica, i a l'afirmació de que els Estats són els únics actors que participen d'aquest procés.

Totes dues nocions eren rigurosament vàlides en els inicis de les Comunitats Europees. Les competències inicials d'aquelles Comunitats originals eren de naturalesa quasi exclusivament econòmica (tot i que ja hi havien als Tractats elements que apuntaven més enllà). Al mateix temps, eren els Estats els qui controlaven totalment el procés, essent necessari el seu acord -unànim en principi- per a l'adopció de qualsevol decisió².

L'evolució dels esdeveniments, tanmateix, va venir a alterar lentament aquest esquema inicial. Les competències de les Comunitats Europees van anar creixent, fins arribar a desbordar abastament el marc de la integració merament econòmica. Sense entrar a analitzar aquest procés, serveixi simplement, a tall d'exemple, l'afirmació de que l'actual Unió Europea disposa de competències -més o menys importants, és cert- en tres dels àmbits que tradicionalment han format part del nucli més dur de la sobirania estatal: la moneda³, l'exèrcit⁴, i la policia⁵. La pròpia Comunitat Econòmica Europea, en un gest prou revelador, ha perdut el seu qualificatiu d'econòmica⁶, per passar a ser Comunitat Europea, a seques, i ha quedat englobada en una entitat superior i més ambiciosa: la Unió Europea.

² Aquest control del procés d'integració comunitària per part dels Estats membres operava a un doble nivell. D'una banda, eren els Governos els qui negociaven directament el contingut del dret comunitari originari (Tractats constitutius i actes que els modifiquen i completen). D'altra banda, tot i que el dret derivat (aquell elaborat en desenvolupament del dret originari, i en execució de les competències de les Comunitats) es deixava a unes institucions europees, creades *ad hoc*, la quasi totalitat del poder legislatiu i decissional s'atribuïa al Consell de Ministres, format per representants dels Estats membres.

³ El Tractat de Maastricht completà una sèrie d'iniciatives anteriors en l'àmbit de l'unificació monetària, tot assentant les bases d'una Unió Econòmica i Monetària, que preveia la substitució de les monedes estatals per una moneda comuna -que passaria a denominar-se Euro, tot i que el Tractat originalment parlava de l'Ecu-. Veure els arts. 109 E i ss. del Tractat de la Comunitat Europea (en endavant, TCE).

⁴ El Tractat de la Unió Europea (en endavant TUE) estableix una Política Exterior i de Seguretat Comuna (Veure el Títol V del TUE, arts. J i ss.), que preveu ja la definició, en un futur, d'una política de defensa comuna, que podria conduir, en el seu moment, a una defensa comuna (veure art. J.4 TUE).

⁵ Veure el Títol VI del TUE (arts. K i ss.): Disposicions relatives a la cooperació en els àmbits de la Justícia i dels Afers d'Interior..

⁶ Veure l'art. G del TUE.

Aquesta extensió material i competencial de la integració comunitària ha vingut acompanyada per una obertura d'aquest procés a nous participants. Als Estats s'han afegit, en primer lloc, els ciutadans comunitaris, i, en segon lloc, les regions i els municipis europeus.

Pel que fa al ciutadà comunitari, resulta obvi avui en dia -afortunadament- que és el principal destinatari de l'actuació comunitària⁷. A més, participa en els processos decisionals comunitaris -per la via de l'elecció, per sufragi universal i directe, dels seus representants al Parlament Europeu-, és beneficiari directe de les normes comunitàries (de les quals en deriva directament drets i obligacions⁸), i resulta objecte d'una especial protecció per part de l'ordenament comunitari⁹.

Del cas de les regions ens en ocuparem amb més detall, ja que és l'objecte d'aquesta ponència, i per tant de les reflexions que tot seguit passo a desenvolupar.

(II) La participació de les regions en el procés de construcció europea: la interacció entre els fenòmens de la integració (europea) i la descentralització (a l'interior dels Estats)

En citar a Denis de Rougemont ("*L'Europe est la patrie de la diversité*") al començar aquesta ponència, ja avançava el que serà el pilar fonamental de la meua argumentació: que la Unió Europea ha de construir-se a partir de la diversitat -política, social, econòmica, cultural i lingüística- pròpia dels Estats, regions i pobles que en formen part. Qualsevol intent uniformitzador o excessivament homogenitzador, que no prengui en compte el necessari respecte de la riquesa de situacions existents, està condemnat al fracàs.

Tota decisió, mesura o política ha d'adoptar-se, a més, de manera que garanteixi una adequada representació de tots els actors interessats -i afectats-, amb ple respecte dels principis de democràcia, transparència i subsidiarietat (sense oblidar, però, un inexcusable imperatiu d'eficàcia).

⁷ El Tractat de Maastricht, a més, ha instaurat formalment una ciutadania comunitària, a la qual dota de contingut específic (veure arts. 8 i ss. TCE).

⁸ L'efecte directe de les normes comunitàries, reconegut pel Tractat solament en el cas dels Reglaments (veure art. 189 TCE), però que la jurisprudència del Tribunal de Luxemburg ha estès molt més enllà (a partir de la seva sentència Van Gend en Loos) Aquest principi es completa amb el de la primacia de les normes comunitàries sobre els drets estatals (de creació igualment jurisprudencial: veure sentència Costa c. Enel).

⁹ Així, i apart de l'aplicació del dret comunitari pel jutge estatal, el ciutadà comunitari té accés directe a la jurisdicció comunitària, el dret de petició davant del Parlament Europeu, el recurs al Defensor del Poble Europeu, i la possibilitat de presentar queixes davant de la Comissió Europea. A la vegada, la Unió Europea assumeix la protecció dels drets fonamentals de la persona (veure art. F del TUE), i s'han concretat els mecanismes per tal de reclamar danys i perjudicis a l'Estat que, tot violant el dret comunitari, causi un perjudici a un particular (de nou es tracta d'una creació jurisprudencial, que deriva de la sentència Francovich).

En aquest sentit, i malgrat la tradicional consideració, ja comentada, dels Estats com únics operadors rellevants en l'àmbit comunitari, s'ha incrementat, al llarg dels darrers anys, la preocupació de garantir una adequada participació de les entitats sub-estats en aquest procés.

Ens ocuparem aquí d'aquesta problemàtica: la participació de les regions en el marc de la UE. Per cert, s'em permetrà d'entrada una precisió purament terminològica: utilitzaré el terme regions per simplificar, ja que les situacions existents a cada Estat són molt diferents, com són molt diferents també aquestes entitats sub-estats entre si (de fet abarquen des d'autèntiques entitats nacionals a d'altres amb un grau d'identitat i autoidentificació pròpies molt menor, per no parlar d'aquelles que no són més que simples circumscripcions administratives).

En qualsevol cas, i reprenent el fil de la meva argumentació, em sembla evident que a aquestes alçades de la construcció europea, no cal ja justificar la necessitat de la participació de les regions en els afers comunitaris. Em limitaré a constatar que aquesta reivindicació no respon exclusivament a les legítimes aspiracions polítiques d'aquestes entitats regionals, sinó que:

- és perfectament coherent (més enllà: en deriva necessàriament) amb l'exercici de les competències que tenen atribuïdes en els Estats dels quals formen part,
- respon perfectament a l'aplicació completa (en el sentit de no limitada exclusivament a les relacions entre els Estats membres i la Unió Europea) del ja famós principi de subsidiarietat, definitivament inscrit, gràcies al Tractat de la Unió Europea, en el cabal comunitari¹⁰, i
- permetrà avançar de manera positiva en la millora de l'eficàcia de l'actuació comunitària i en la pròpia legitimació democràtica de la mateixa, per la via de l'apropament d'aquesta al ciutadà europeu.

Més endavant tindrè ocasió de tornar a aquestes idees. Ho faré en el marc de l'anàlisi dels aspectes més importants que planteja la participació regional en l'àmbit comunitari. A tal efecte, abordaré la qüestió des d'una doble perspectiva:

- des del punt de vista comunitari: vies obertes per a la participació regional en els processos legislatius i decissionals comunitaris; i
- des del punt de vista intern: articulació dels mecanismes que permeten a les regions participar en la definició de l'actuació en l'esfera comunitària de l'Estat del qual en formen part.

Abans, però, d'entrar en aquesta anàlisi, em sembla convenient desenvolupar una idea prèvia, la de la interacció que al meu entendre existeix entre els fenòmens de la integració (europea) i la descentralització (a l'interior dels Estats).

¹⁰ Veure art. B TUE i art. 3B TCE.

Com és de tots ben conegut, els Estats s'han reservat tradicionalment la potestat exclusiva d'intervenir en l'esfera de les relacions internacionals¹¹. La construcció europea, malgrat constituir una experiència radicalment nova en el panorama de les idees polítiques, no va resultar estranya a aquesta línia d'actuació.

En aquest sentit, no resulta sorprenent que el Tractat signat a Roma el 25 de març de 1957, pel que es crea la Comunitat Econòmica Europea no contemplés cap disposició que preveïés la participació de les regions en el procés legislatiu comunitari. El mateix succeïa, d'altra banda, amb els Tractats constitutius de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA) i de la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (EURATOM)¹².

La raó d'aquesta exclusió cal buscar-la, insisteixo, en aquesta idea d'exclusivitat estatal en la direcció de la política exterior. En efecte, els Estats decidiren atribuir-se la privilegiada condició d'únics interlocutors davant de les Comunitats Europees, al mateix temps que conservaven en les seves mans el poder normatiu (a través del Consell de Ministres, institució purament intergovernamental), en lloc de cedir-lo a les noves instàncies de caire més supranacional (com la Comissió Europea o el Parlament Europeu).

Aquesta concepció, que manifestava una clara desconfiança envers el moviment regionalista, es justificava, des d'un punt de vista més tècnic, en la teoria, predominant en aquell moment, que situava a la centralització administrativa com la millor de les vies per a aconseguir una òptima eficàcia en la gestió dels interessos públics.

La situació, de totes maneres, ha anat evolucionant al llarg d'aquestes darreres dècades. Aquesta concepció centralista ha anat deixant pas, amb major o menor èxit a cada Estat, a una concepció de signe contrari, que subratlla els efectes positius de la descentralització.

Les regions han anat guanyant pes específic a l'interior dels Estats dels que formen part, per la via del seu reconeixement institucional i d'una progressiva assumpció de competències. Aquest moviment és predicable de la major part dels Estats de l'Europa Occidental, però presenta característiques molt diverses a cada un d'ells. De fet, les regions són realitats naturals -si s'em permet l'expressió-, que varien enormement d'un Estat a un altre, i fins i tot, en casos determinats, a l'interior d'un mateix Estat.

Aquesta manca d'uniformitat deriva del fet següent: el concepte de regió abarca, si se l'estudia des de l'òptica europea, realitats molt diverses, com ja he tingut ocasió

¹¹ La Constitució espanyola de 1975 no és aliena a aquesta concepció quan, al seu art. 149.3 reserva a l'Estat la competència exclusiva sobre les relacions internacionals. El Tribunal Constitucional, tanmateix, va tenir ocasió de matitzar el tenor literal d'aquesta clàusula constitucional en l'àmbit comunitari, en relació a la possibilitat de les Comunitats Autònomes d'obrir oficines a Brussel·les (veure STC 65/1994, de 26 de maig).

¹² Veure nota núm. 1.

d'apuntar. Això explica que aquest moviment regionalista i descentralitzador, quan no decididament federalista, com en el casos d'Alemanya o Suïssa, presenti trets molt diferents als diversos Estats.

En qualsevol cas, aquesta dinàmica general descentralitzadora va trobar-se enfrontada aviat amb la paradoxa de que, per la via de la integració europea, determinades competències atribuïdes prèviament a les regions podien ser "recuperades" parcialment pels Estats que les havien cedit, en tant en quant eren atorgades a unes Comunitats Europees en les que únicament els Estats, i no les regions, intervenien de manera efectiva. Si més no, i en aquells casos en els que no resulta correcte parlar de re-estatalitació de competències prèviament regionalitzades, es concedia el poder decissori a les instàncies comunitàries, sense articular cap via per a que les regions poguessin incidir en la definició de les normes o polítiques corresponents, malgrat ser les regions els agents finalment destinats a aplicar-les.

En aquest context, no deixa de ser revelador el fet de que la instància d'abast europeu que més aviat va demostrar una certa sensibilitat envers el moviment regional fou el Consell d'Europa, organització internacional caracteritzada, a diferència de les Comunitats Europees, per la manca d'una transferència real de competències normatives per part dels Estats que en formen part.

Aquesta situació, tanmateix, va anar evolucionant, com intentaré posar de relleu al proper apartat.

(III) La perspectiva comunitària: vies obertes per a la participació regional en el marc de la Unió Europea

Aviat va resultar evident que les regions tenien un paper a jugar - un important paper a jugar, fins i tot - en el procés de construcció europea, i que calia articular les vies que els hi permetessin participar de forma efectiva en aquest procés.

Des de la situació inicial que havíem descrit, caracteritzada per la manca de qualsevol tipus de reconeixement comunitari de les realitats regionals, fins als nostres dies, s'ha recorregut un llarg camí, que ha portat a les regions a convertir-se en actors polítics de primer ordre en el procés d'integració europea, i a participar en la formació i l'aplicació de l'ordre comunitari. No analitzaré amb detall quin ha estat el desenvolupament d'aquesta evolució, o quins trets han caracteritzat el procés. Retindré solament que ha estat un fenomen progressiu, lent fins i tot, que ha culminat - de moment - amb el ple reconeixement institucional del paper de les regions en el procés de formació del sistema normatiu de la Unió Europea, a través de la seva participació, mitjançant el Comitè de les Regions, en el procés legislatiu comunitari.

Procediré tot seguit, en qualsevol cas, a identificar de manera sumària els instruments que l'ordre comunitari posa a l'abast de les regions per tal de canalitzar la seva participació. A tal efecte, prescindiré deliberadament - ja que no resulta especialment interessant als efectes d'aquesta ponència - de l'estudi de la participació de les regions en el procés d'aplicació del dret comunitari (el que es coneix com la via descendent de la participació regional) per concentrar-me en la interacció entre els nivells regional i europeu en la formació de l'acció normativa i la definició de les polítiques comunitàries (via ascendent).

Aquesta interacció, tot i incloure realitats molt diferents (no podia ser d'una altra manera, atesa la ja plantejada diversitat de situacions regionals existents), pot reduir-se a una tipologia que comprèn tres categories de vies de participació. Ens trobaríem, d'aquesta manera amb dues vies que podem caracteritzar d'institucionals i amb una tercera via, no institucional.

Entenem per vies institucionals, en aquest marc, els canals expressament articulats per a la participació de les regions en els afers comunitaris. Aquests canals són de dos tipus: vies directes (actuació directa de les regions davant de les institucions comunitàries) i vies indirectes (mecanismes existents a l'interior de cada Estat membre per a la participació de les regions en la formació de la posició del govern central davant de les institucions comunitàries). Pel que fa a la via no institucional, ens referim amb aquest concepte a l'activitat de lobby que les regions realitzen davant de les instàncies europees, a través, en molts casos, de les seves oficines de representació a Brussel·les.

Aquestes tres vies inclouen una multiplicitat de possibilitats d'actuació, que no podem passar a analitzar de manera exhaustiva. Em limitaré, doncs, a presentar ràpidament qué compren cada una d'elles, amb una atenció especial al cas de la via directa.

1. Via indirecta. Sens dubte és aquesta la categoria menys susceptible de permetre una formulació general, vàlida a nivell europeu. Els mitjans dels que disposen les regions europees per participar en el procediment de formació de la voluntat estatal varien enormement d'un Estat a un altre, en tant en quant depenen estretament del model d'organització territorial constitucionalment adoptat en cada cas (que va des del model federal a l'Estat unitari fortament centralitzat). En l'apartat IV comentaré breument alguns dels models més interessants¹³.

En qualsevol cas, sí enumeraré d'alguns dels mitjans dels que disposen les regions en aquest marc: 1) dret d'informació, d'audició, d'iniciativa o de col.laboració de les entitats territorials; 2) participació en la cambra parlamentària territorial (en els Estats que en disposen); 3) establiment de procediments de cooperació i coordinació entre els Estats i les regions (per exemple conferències sectorials); i 4) presència regional davant del Cos diplomàtic de l'Estat, i, més concretament de la seva Representació Permanent davant de les Comunitats Europees (designació d'un observador de les regions, per exemple).

¹³ Concretament, els casos d'Alemanya, Bèlgica i Espanya.

2. Via directa. Fins a meitats dels 80, la via de participació indirecta abans descrita era l'única possibilitat de participació oberta a les regions europees. Des d'aleshores, i gràcies en gran part a les demandes del Parlament Europeu - la institució comunitària que ha demostrat una major sensibilitat envers les regions -, els Estats han acceptat una progressiva implicació de les autoritats regionals en el si de les institucions comunitàries.

Aquesta implicació, de la que poden assenyalar-se encara nombroses llacunes, ha afectat a les institucions comunitàries ja existents, i, a la vegada, ha suposat la creació d'un nou organisme comunitari, dedicat especialment a les regions (tot i que no exclusivament, ja que hi són representades igualment les col·lectivitats locals).

Pel que fa a les institucions tradicionals, assenyalaré simplement que aquesta col·laboració es pot predicar tant de la Comissió Europea (participació de les entitats regionals en els instruments de la política regional comunitària, per la via del partenariat) com del Consell de Ministres de la Unió (participació de representants de les col·lectivitats regionals en els diferents grups de treball del Consell, el COREPER, o les reunions ministerials; és aquesta una via definitivament oberta pel Tractat de Maastricht¹⁴, però encara molt poc utilitzada, amb la excepció dels casos alemany i belga) o del Parlament Europeu (al qual cal agrair les seves nombroses iniciatives en favor d'una participació regional més important en el procés decisonal comunitari). No és el cas encara, en canvi, del Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees, davant el qual les regions continuen sense tenir un accés directe.

Deixant de banda aquestes institucions tradicionals, dedicaré unes breus paraules, finalment, al ja esmentat establiment, en el Tractat de la Unió Europea, d'un nou comitè, de caràcter consultiu, compostat per representants dels ents regionals i locals¹⁵. Aquest, conegut amb el nom de Comitè de les Regions (tot i que, insisteixo, representa també a les entitats locals), forma part del procediment legislatiu comunitari, en el que participa per la via de l'adopció de dictàmens, no vinculants, sobre tot un seguit de matèries.

La possible incidència del Comitè de les Regions en l'esdevenir comunitari està encara per veure. Els primers anys han estat prometedors. Tanmateix, la seva composició híbrida actual (representants regionals i locals) pot convertir-se en un obstacle a la consecució de posicions homogènies. Està en les seves mans, en qualsevol cas, el poder concentrar el pes polític necessari per a fer valer els seus plantejaments.

¹⁴ Veure art. 146 TCE, en la seva nova formulació. El tenor literal del precepte és ara: "El Consell estarà compost per un representant de cada Estat membre de rang ministerial, facultat per comprometre al Govern d'aquell Estat". La redacció anterior -que provenia del Tractat de Fusió- era la següent: "El Consell estarà format pels representants dels Estats membres. Cada Govern hi delega un dels seus membres".

¹⁵ Veure arts. 198 A a 198 C TCE.

3. Via no institucional. Aquesta darrera via fa referència, com ja havia avançat, a l'activitat de lobby regional a Brussel·les, és a dir, als contactes directes entre les col·lectivitats territorials i les institucions comunitàries. Aquesta activitat inclou tant la tasca col·lectiva realitzada per les associacions de regions (constituïdes en un primer temps de manera sectorial, o per respondre a necessitats específiques, però que han evolucionat, amb l'Associació de Regions d'Europa - ARE -, fins a una representació general dels interessos regionals) com els contactes individuals de les autoritats regionals, cada cop més conscients de les possibilitats al seu abast a nivell comunitari.

Aquesta activitat, al seu torn, presenta, com en els dos casos anteriors, una multiplicitat de formes d'acció. Per no estendre'm més, serveixi simplement la constatació de que inclou des de la realització de visites, més o menys freqüents de les autoritats regionals a les institucions comunitàries (i en particular a la Comissió Europea) a l'establiment d'oficines permanents a Brussel·les (el tamany i les funcions de les quals difereixen segons els casos).

(IV) La perspectiva interna: comentari d'alguns models estatals de participació regional en els afers comunitaris

La participació de les regions en l'àmbit comunitari no s'esgota amb l'activitat exterior d'aquestes (ja sigui en el Comitè de Regions, en l'ARE, o directament davant de les institucions de la CE). Una part fonamental, com ja he tingut ocasió d'assenyalar, es desenvolupa a l'interior dels Estats dels quals formen part. D'una banda, en el moment de transposar, aplicar, gestionar o executar actes legislatius i polítiques comunitàries. De l'altra, en la seva participació en la formació de la voluntat polític-legislativa del seu Estat, que després aquest defensarà en les instàncies legislatives i normatives de la UE.

Les diferències són aquí molt importants entre els diferents Estats, en relació a les pròpies característiques constitucionals i organitzatives de cadascun. Varien, com és lògic, en atenció al grau de descentralització administrativa i política de cada Estat. Recordem que la UE conté des d'Estats fortament centralitzats (França, Portugal) a Estats federals (Alemanya, Bèlgica, Àustria), passant per un ampli ventall de situacions intermèdies (com és el cas del model autonòmic espanyol).

Tot seguit presentarem molt breument dos dels models més interessants -els d'Alemanya i Bèlgica-, abans d'ocupar-nos del cas espanyol.

1. El model alemany

Les reivindicacions de participació dels Länder en els afers europeus sorgeixen des del mateix moment de ratificació del Tractat de la CECA. En un primer moment, es varen preveure mecanismes de simple informació, però aquests evolucionaren vers

vies que permetien una participació real dels Länder en l'àmbit comunitari. Es tracta, probablement, del model més desenvolupat i avançat.

Entre els mecanismes previstos per l'ordenament alemany, en destaquen els següents:

- Participació dels Länder en la definició del dret originari (modificació dels Tractats constitutius): un Acord entre la Federació i els Länder de 29 d'octubre de 1993 preveu una participació d'aquests a través del Bundesrat, la celebració de nombrosos contactes sectorials i informals, i la presència dels seus representants en la delegació alemanya.
- Informació als Länder sobre assumptes comunitaris: a través del Bundesrat, la participació dels seus representants en el si de la delegació alemanya, i la figura de l'observador dels Länder (ubicat en la Representació alemanya davant de la UE).
- Participació dels Länder en la formació de la voluntat estatal: es preveu un mecanisme de concertació, de nou a través del Bundesrat. Es tracta d'un procediment centralitzat, però que es desenvolupa a través de Comissions sectorials.
- Participació dels Länder en les negociacions en el si dels Comitès de la Comissió, i el Consell de Ministres i els grups de treball que en depenen, integrant la delegació alemanya (la direcció de les negociacions, en determinats casos, ens transfereix a un representant dels Länder, en funció del repartiment competencial entre aquests i el Govern Federal).
- Establiment, per part de tots el Länder, d'Oficines de Representació a Brussel·les.

2. El model belga

La Constitució Federal belga de 1993 ha consagrat, a l'hora de determinar en quina mesura l'autoritat federal i les Comunitats i regions poden incidir en matèria internacional, un model de repartiment de competències construït a partir del repartiment intern, tot i que introduint elements de coordinació de les polítiques exteriors de l'autoritat federal i les col·lectivitats federades.

Pel que fa estrictament als afers comunitaris, cal destacar que els processos de preparació de la postura del Regne de Bèlgica davant de les institucions comunitàries tenen lloc a dos nivells: el governamental i el parlamentari (a través de les Cambres Federals). A nivell governamental, al seu torn, es preveuen dos sistemes: el de coordinació (sistema general), i el de concertació (propi i específic de la política agrària).

Com en el cas alemany, es precisen de manera detallada les obligacions d'informació del Govern federal. La coordinació entre les postures del Govern federal i les Comunitats es duu a terme en el si de la Direcció d'Administració d'Afers Europeus del Ministeri d'Afers Exteriors, així com en la Conferència Interministerial de Política Exterior. En l'àmbit agrari, les autoritats federals i

regionals es troben en un grup permanent de treball instituit per assolir la concertació entre els diversos interessos en joc.

Pel que fa, finalment, a la participació de les Regions en les institucions comunitàries, destacaria les següents característiques:

- L'acord de 8 de març de 1994 estructura la seva participació en el Consell de Ministres de la UE, tot contemplant diferents fórmules: 1) representació federal exclusiva; 2) representació federal amb assessor de les entitats federades; 3) habilitació de les entitats federades amb assessor federal; 4) habilitació exclusiva de les entitats federades.
- Pel que fa al Parlament Europeu, s'ha procedit a un repartiment dels escons corresponents a Bèlgica entre les comunitats i regions. Concretament, existeixen quatre circumscripcions electorals: valona, brussel·lenca, flamenca i germanòfona.

3. El cas de l'estat Espanyol

Les Comunitats Autònomes (CC.AA.) espanyoles també tenen un paper molt important a jugar en el marc de la construcció comunitària. Aquesta afirmació podria resultar controvertida fa uns anys, però l'evolució de la situació política interna, i la pròpia evolució del procés d'integració europea confirmen avui la plena validesa d'aquesta aspiració tradicional d'algunes CC.AA., i en particular de Catalunya. El mateix Tribunal Constitucional, en la seva sentència del dia 26 de maig de 1994, ha reconegut que les CC.AA. poden dur a terme activitats amb projecció exterior, en particular en l'esfera de les seves relacions amb les institucions comunitàries.

Ara bé, si queda clara la importància del paper que les CC.AA. han de jugar en la construcció europea, el pas següent és articular els mecanismes i les vies que els hi permetin desenvolupar una acció eficaç i suficient en el marc de l'actual Unió Europea.

Cal destacar que aquestes vies s'han anat desenvolupant, primer, i institucionalitzant, després, al llarg dels darrers anys. La situació actual, tanmateix, dista de ser perfecta: en particular, cal millorar i fer veritablement operatius els instruments de participació (en general, els diferents instruments previstos actualment són eines més d'informació que de veritable participació de les CC.AA. en la definició de la posició espanyola).

El model espanyol s'articula, concretament, en atenció a dos eixos:

- Una representació indirecta de les CC.AA. en els processos comunitaris de presa de decisió, a través sempre de l'Estat.

- La participació de les CC.AA. en la formació de la voluntat de l'Estat a través de la Conferència per a Afers relacionats amb les Comunitats Europees¹⁶ i un seguit de Conferències sectorials.

Darrerament, un acord entre el Govern Central i les CC.AA. ha obert la possibilitat de que aquestes participin en alguns comitès intergovernamentals que col·laboren amb la Comissió Europea (concretament, 55 comitès). Representants de les CC.AA. s'integraran en la delegació espanyola (això sí, sense veu ni vot). També s'ha instaurat en la REPER la figura d'un conseller autonòmic¹⁷, inspirat en l'observador dels Länder (tot i que en el cas espanyol aquest és un funcionari de l'Administració Central, no un representant de les CC.AA.).

Les CC.AA., a més, participen directament en el si del Comitè de les Regions¹⁸, i, en la majoria dels casos, disposen d'oficines de representació a Brussel·les. També desenvolupen una activa participació en el marc de l'ARE, i, en diverses instàncies de cooperació transfronterera i interregional. Precisament dedicaré el proper punt de la meva anàlisi a aquesta problemàtica.

(V) La cooperació transfronterera i interregional

El reforçament del paper que les regions han de jugar en el marc europeu no passa exclusivament per un increment de la seva efectiva participació en els mecanismes institucionals propis de la Unió Europea (als quals m'he cenyit fins a aquest moment).

En efecte, i tot i reconèixer la importància cabdal del fenomen d'integració comunitària, la pròpia diversitat del moviment regional europeu, la multiplicitat de situacions que abarca, i la variada gama de necessitats a les que respon, fan que les regions hagin de cercar d'altres vies per a la defensa dels seus interessos, l'intercanvi d'experiències, o la participació en projectes d'interés comú.

D'entre aquestes vies, m'agradaria destacar-ne concretament dues. La primera és la participació de les regions en associacions de caire general, específicament concebudes per a la defensa dels seus interessos. La segona, és la cooperació puntual de regions concretes, lligades per vincles especials, en iniciatives comunes.

Ambdues vies, com espero deixar clar, no són en absolut excloents, sinó, ben al contrari, necessàriament complementàries. En qualsevol cas, s'em permetrà que desenvolupi l'explicació d'aquests dos mecanismes a partir de l'anàlisi

¹⁶ Veure la Llei 2/1997, de 13 de març.

¹⁷ La principal missió d'aquest Conseller Autonòmic és la d'informar a les CC.AA., especialment a través de les oficines d'aquestes a Brussel·les.

¹⁸ Els 17 presidents autonòmics són membres titulars del Comitè de Regions. La delegació espanyola al Comitè es completa amb 4 representants dels municipis (alcaldes de grans ciutats, normalment).

d'experiències concretes: aquelles en les que participa Catalunya (ja no solament per què són les experiències que millor conec, sinó per què em semblen particularment ilustratives, atesa la tradicional obertura de Catalunya vers Europa, i la seva coneguda implicació en el moviment regional europeu).

1. La participació en associacions regionals de caire general: l'Assamblea de Regions d'Europa (ARE)

L'ARE és una associació creada l'any 1985, a la qual pertanyen actualment 282 regions, de 23 Estats europeus diferents. Intenta promoure la idea del regionalisme en els diferents Estats europeus, tot facilitant i organitzant la cooperació de les regions europees, amb l'objectiu final de incrementar la participació de les entitats regionals en el procés de construcció europea.

L'ARE és doncs la principal associació regional de caire europeu, i, en tant que tal, el principal lobby regional europeu. És, d'aquesta manera, la principal plataforma amb la que compten les regions europees (i entengui's aquí l'adjectiu "europees" en sentit estricte, en tant en quant no limitat únicament a les regions que formen part dels Estats membres de la Unió Europea) per a defensar els seus interesos, exposar les seves reivindicacions, i treballar conjuntament en la seva promoció i desenvolupament.

La institució del Comitè de les Regions, al que abans m'he referit, en absolut significa que hagi disminuït la validesa o l'eficàcia de comptar amb una associació regional d'abast europeu. Ben al contrari, l'ARE treballa conjuntament amb el Comitè de les Regions, per tal d'impulsar la participació de les entitats regionals en els afers comunitaris. Com ho ha vingut fent amb la resta de les institucions comunitàries, i entre elles, i molt especialment, amb el Parlament Europeu, representant dels ciutadans de la Unió.

2. Cooperació interregional entre regions determinades

Aquesta cooperació interregional europea, que a l'interior de l'ARE s'expressa a nivell general, presenta igualment manifestacions més específiques. En efecte, són diverses les experiències concretes que agrupen a diverses regions (no necessàriament transfrontereres), especialment viculades entre si, amb l'objectiu de participar en projectes o iniciatives d'interès comú.

Aquesta opció cooperativa presenta l'avantatge de permetre donar resposta a necessitats específiques de regions determinades. Per il·lustrar-ho, bó serà presentar molt breument tres d'aquestes experiències:

2.1. Els Quatre Motors per a Europa. Es tracta d'un acord de cooperació signat l'any 1988 entre Baden-Württemberg, Rhône-Alpes, Lombardia i Catalunya. En virtut del mateix, les regions signatàries reconeixen les

similituts que existeixen entre elles, i es comprometen a col.laborar en tot un seguit de sectors, entre els que destaquen els següents: 1) recerca i tecnologia; 2) medi ambient; 3) cultura; 4) política social; i 5) millora de les infraestructures.

El funcionament dels Quatre Motors es fonamenta en el suport logístic i tècnic de cada una de les administracions regionals membres. Un Comitè de Coordinació s'ocupa de la preparació i el seguiment del programa de treball, que és aprovat per la Reunió Anual de Presidents. Al seu torn, diversos Grups de Treball, formats per responsables tècnics especialitzats de les quatre regions, porten a terme els projectes previstos en aquest programa.

2.2. L'Euroregió. L'any 1991 els Presidents de Catalunya, Languedoc-Roussillon i Midi-Pyrinées varen signar la Carta de Constitució de l'Euroregió, per la qual es concretitzaven els acords de cooperació específics desenvolupats per aquestes regions amb anterioritat.

L'Euroregió constitueix un marc de cooperació interregional i transfronterera, que té com objectiu configurar un espai coherent de desenvolupament econòmic, científic, social i cultural. A tal efecte, no es cerca únicament la col.laboració entre els governs regionals implicats, sinó que vol aconseguir-se una implicació en aquest projecte del conjunt de la societat (a través de la participació dels ajuntaments, les universitats, les empreses, les cambres de comerç, les organitzacions agrícoles, o els centres d'investigació).

2.3. La Comunitat de Treball dels Pirineus. El darrer dels exemples que m'agradaria presentar, aquesta Comunitat de Treball dels Pirineus, és una iniciativa interregional de cooperació transfronterera constituïda l'any 1983 entre el Principat d'Andorra i totes les regions pirinenques (Aquitània, Languedoc-Roussillon, Midi-Pyrinées, Aragó, Euskadi, Navarra i Catalunya).

L'objectiu de la mateixa és atenuar els aspectes negatius que pot presentar la particular geografia de la zona, superant la barrera física que suposen els Pirineus per convertir la zona en un lloc de trobada i intercanvis. A la vegada, es preveu una cooperació que permeti encoratjar el desenvolupament armoniós i equilibrat del conjunt dels territoris pirinencs, i associar a les col.lectivitats corresponents al procés d'unificació europea.

Es tracta doncs, de tres experiències diferents, que responen a necessitats concretes de regions determinades. Es podrien trobar, és evident, d'altres exemples.

Resulta comú a totes tres, en qualsevol cas, la voluntat de diverses regions d'aprofitar l'existència de vincles específics entre elles per a treballar en el

desenvolupament d'activitats conjuntes. Aquesta cooperació interregional, que, com hem vist, supera els límits de la simple cooperació transfronterera, no solament fa possible que les regions implicades puguin buscar de manera conjunta solucions als seus problemes comuns; al mateix temps, col·labora en l'establiment d'unes bases sòlides sobre les que intentar aprofundir en el procés de construcció europea sense allunyar-se de les diferents realitats que componen aquesta Europa en formació.

(VI) El cas particular de Catalunya: l'acció del Patronat Català Pro Europa

Abans d'entrar en la recta final d'aquesta ponència, tot presentant les perspectives de futur en aquest àmbit i acabar amb una breu conclusió, no voldria deixar passar l'oportunitat de referir-me, molt ràpidament, al cas particular de Catalunya, i a l'actuació de la institució que represento, el Patronat Català Pro Europa (en endavant, PCPE).

Catalunya ha demostrat tradicionalment una clara vocació europeïsta, a nivell tant de la seva classe política, com dels seus sectors empresarials i econòmics, o de la seva ciutadania. Una bona mostra d'aquesta vocació és la creació, l'any 1992, del PCPE, sota l'impuls de la Generalitat de Catalunya.

A través d'aquesta institució, s'ha desenvolupat progressivament a Catalunya una pràctica de participació en els afers europeus. Aquesta participació ha estat, en primer lloc, la de la pròpia Administració de la Generalitat, el primer interlocutor en relació als interessos i necessitats de la societat catalana.

El Patronat és, en qualsevol cas, una institució plural. Això li ha permès de col·laborar amb tot un seguit de col·lectius diversos (Universitats, Caixes d'Estalvi, Cambres de Comerç, Administració Local, etc). Al mateix temps, el Patronat és una institució arrelada a tota Catalunya, el que li permet d'estar vinculat als interessos -sovint diversos- de les diferents contrades catalanes.

En aquest marc, el Patronat ha jugat un doble paper: 1) d'explicació a Catalunya "d'allò que passa" a nivell comuntari; aquesta explicació es concreta en tres vessants diferents però complementàries (formació / informació / assessorament), ateses les diferents necessitats dels diversos col·lectius (i el propi grau d'afecció d'aquests per l'acció comunitària); 2) de col·laboració en la defensa dels interessos catalans a Brussel·les, davant de les institucions de la UE, i sempre en estreta relació amb la Generalitat, i, en determinades ocasions, els agents socio-econòmics catalans. Cal destacar, en tots dos casos, la importància de la Delegació del PCPE a Brussel·les, oberta ja al 1986.

Finalment, cal subratllar una darrera característica de la pràctica de participació en els afers comunitaris desenvolupada pel Patronat. Es tracta d'un model de col·laboració, i no d'enfrontament (l'objectiu és sumar esforços, i millorar l'eficàcia de l'actuació i la qualitat dels resultats). Hem vist ja la dimensió interna d'aquesta

col·laboració (amb els principals interlocutors a Catalunya, començant per la Generalitat); pel que fa a la dimensió externa, podem destacar almenys una triple vessant d'aquesta col·laboració, i els principals interlocutors en cada cas:

- amb l'Administració espanyola: especialment, amb el Ministeri d'Afers Exteriors (i, concretament, Secretaria d'Estat per a la UE), i amb la Representació Permanent d'Espanya davant de la UE (i, de manera especial, amb el Conseller d'Afers Autònoms)
- amb l'Administració comunitària: a més de les molt importants relacions diàries amb les institucions comunitàries cal destacar, en l'àmbit de les relacions institucionals, els convenis signat amb el Parlament Europeu i amb la Comissió Europea, així com l'estreta col·laboració amb l'Oficina de la Comissió a Barcelona i la del Parlament Europeu a Madrid.
- amb els representants a Brussel·les de la resta de les regions europees: existeix un estret contacte amb les oficines de les CC.AA. i les d'altres regions europees.

(VII) Perspectives de futur: vers una Europa de les regions ?

Em sembla haver deixat clar fins ara que les regions tenen un important paper a desenvolupar en el procés d'integració europea. He intentat analitzar, en aquest marc, els instruments dels que ja disposen per a canalitzar la seva participació en els afers comunitaris, completant la meua anàlisi amb l'estudi d'un seguit d'aspectes vinculats a aquesta problemàtica.

En aquesta darrera part de la ponència pretenc donar un pas endavant en relació a l'anàlisi que he vingut fent, tot procedint a una reflexió sobre el futur de la participació regional en aquesta Europa en constant moviment, i, en definitiva, sobre el propi futur de la UE.

Abans però, m'agradaria recuperar una idea que he avançat en la primera part d'aquesta intervenció, sense arribar a desenvolupar-la. Deia en la introducció, que la participació de les regions en el procés de construcció europea permetrà incrementar la legitimació democràtica d'aquest procés, per la via del seu apropament al ciutadà comunitari.

En efecte, des de diversos estaments s'ha criticat tradicionalment a la construcció comunitària, per la insuficient presa en consideració, en la seva definició i mecanismes d'actuació, dels valors democràtics¹⁹. No és aquest el moment de valorar l'abast d'aquesta problemàtica, la solució de la qual passa en gran part per un reforçament del paper del Parlament Europeu, l'únic dels òrgans comunitaris compostat per representants escollits democràticament, per sufragi universal directe en tots els Estats de la Unió. En qualsevol cas, si es pot constatar que un increment

¹⁹ Aquest fenomen es coneix tradicionalment com el dèficit democràtic de la Unió Europea.

de la participació de les regions portaria aparellada una millora en aquesta legitimitat democràtica de la Unió Europea, i, tal vegada, de la concepció que de la mateixa tenen els ciutadans europeus.

Per il·lustrar millor aquesta necessitat de millorar la legitimitat democràtica de l'actuació comunitària, bo serà pensar simplement en l'euro-pessimisme regnant en amples capes de la societat de diferents Estats membres. En efecte, la Unió Europea s'ha vist confrontada en els darrers temps a una situació caracteritzada pel dubte i la desconfiança que mostren amplis sectors socials envers els efectes benèfics de la construcció europea.

Sí bé és cert que aquest europessimisme s'explica en gran part per raons purament conjunturals (entre les quals les més importants podrien ser la recessió econòmica que ha afectat de manera generalitzada a l'Europa Occidental, el fracàs de l'acció comunitària en l'antiga Jugoslàvia o Ruanda, o, fins i tot, els ajustaments pressupostaris necessaris per a la convergència econòmica en el procés d'assoliment de l'Euro), no és menys cert que no hi són aliens determinades característiques de la pròpia construcció europea, que sovint és vista com un ent aliè, desconectat de la realitat a la que dirigeix la seva actuació. Des d'aquest punt de vista, han de ser benvingudes totes aquelles iniciatives que puguin augmentar la transparència de l'acció comunitària, i la seva legitimitat democràtica.

En aquest marc, qué pot aportar una participació més intensa de les regions en el procés d'integració europea ? Doncs bé, en aquesta Europa actual, que sembla caminar cap a una creixent homogeneització (la qual, de fet, és predicable en general en el context internacional), els individus i els pobles reaccionen sovint cercant la defensa de les seves identitats individuals, molts cops profundament arrelades. Aquesta necessitat de redescobrir la pròpia identitat en un món progressivament uniformitzat ha de ser entesa, acceptada, i, m'atreviria a dir, aprofitada en bé de la integració europea, tot associant a les regions, de manera clara, a aquest fenomen integrador.

Significa això que l'actual Europa dels Estats ha de ser substituïda per una futura Europa de les Regions ? La ciència política s'ha plantejat aquest interrogant amb freqüència, des de fa ja algun temps. La resposta, sembla evident, depén, en primer lloc, d'una decisió prèvia sobre el propi futur del model d'integració europea. En efecte, aquesta eventual Europa de les Regions, superadora de les realitats estatals, hauria de trobar el seu espai en una Europa federal ("Europa de les Regions", com Europa dels Pobles" o "Estats Units d'Europa" són, de fet, termes que troben el seu origen en la teoria federalista).

De totes maneres, tal vegada la problemàtica de fons no sigui realment aquesta substitució de l'Europa dels Estats per una Europa de les Regions. En primer lloc, per que, avui en dia, no resulta realista parlar de la desaparició o la superació de les entitats estatals. I en segon lloc, per que aquesta Europa de les Regions pot coexistir perfectament amb una Europa dels Estats, i amb una Europa dels Ciutadans.

A mesura que s'avança en el procés d'integració europea, els actors i els interessos en joc esdevenen més complexes, i qualsevol estratègia a seguir ha de tenir en compte aquesta diversitat, sense que cap dels actors implicats s'atorgui amb exclusivitat la direcció del procés d'integració. Tenint present aquesta idea, les regions han de treballar per aconseguir un repartiment de papers, a nivell europeu, més equilibrat. La dinàmica ha de ser - la pròpia història de la construcció europea ens assenyala el camí - la de la consecució progressiva d'avenços en la seva participació en el procés d'integració europea.

La darrera oportunitat, en aquest sentit, s'ha plantejat ben recentment, amb ocasió de la Conferència Intergovernamental que ha procedit a la revisió del Tractat de Maastricht. El nou Tractat d'Amsterdam, sense aportar novetats espectaculars, ha permès que continuem avançant en la direcció correcta.

En particular, i des de la perspectiva del tema que ens ocupa, cal destacar les següents aportacions del nou Tractat:

- la introducció al Tractat d'un Protocol relatiu a l'execució del principi de subsidiarietat (el qual recull, bàsicament, les Conclusions del Consell Europeu d'Edimburg de desembre de 1992, que passen a tenir valor jurídic)²⁰ ;
- el reforçament del paper del Comitè de Regions, a través de: 1) l'atorgament d'autonomia administrativa respecte del Comitè Econòmic i Social; 2) l'extensió dels àmbits en els quals és obligatòria la consulta al Comitè de Regions; i 3) l'extensió al Parlament Europeu de la possibilitat de consultar al Comitè²¹; i
- adopció de mesures específiques per a les regions ultraperifèriques, les illes i els territoris i departaments d'ultramar²².

Es tracta, en definitiva, de petites aportacions, les quals, tot i anar en la direcció adequada, no poden amagar el regust amarg que a tots ens ha deixat, en general, el Tractat d'Amsterdam, atesa la poca ambició dels seus plantejaments (o el que és el mateix, la manifesta incapacitat dels Estats membres d'arribar a acords de més contingut)²³. En qualsevol cas, aviat tindrem l'oportunitat de reobrir aquests temes,

²⁰ Veure el Protocol sobre l'aplicació dels principis de subsidiarietat i proporcionalitat, i la Declaració relativa a aquest Protocol.

²¹ Abolició del Protocol núm. 16 TCE; modificació de l'art. 198.a b i .c TCE; nous arts. 4 i 5 del Títol del TCE sobre l'ocupació; i modificació dels arts. 118.2 i .3, 119.3, 129.4, 130.s-1,2,3- , 125, 127.4 i 75 TCE.

²² Concretament: modificació dels arts. 227.2 i 130.a TCE; Declaració a l'Acta Final sobre les regions insulars; Declaració a l'Acta Final sobre els departaments i territoris d'ultramar.

²³ En el cas concret que ens ocupa, entre les propostes que s'han quedat fóra destaquen les següents: 1) atorgament al Comitè de Regions del rang d'institució comunitària; 2) explicitar la necessitat d'un mandat i legitimitat política dels seus membres; 3) obrir-li la via dels recursos davant del Tribunal de Justícia; i 4) atorgar legitimitat activa a les regions europees per plantejar recursos davant del Tribunal, en condicions semblants a les dels Estats membres.

doncs les properes ampliacions de la Unió faran necessàries noves reformes institucionals²⁴.

Entretant, l'energia que allibera el moviment regional europeu pot ser perfectament aprofitada per a avançar en el procés de construcció d'aquesta nova Europa, la qual solament podrà tirar endavant si s'assenta sobre unes bases sòlides -bases que no han de limitar-se a les entitats estatals, sinó incloure les regionals-. Per que això sigui així, esperem que les properes Cimeres europees posin en mans de les regions els instruments que permetin incrementar la seva participació efectiva en aquest procés. A la vegada, les pròpies regions han de contribuir decididament, en la mesura de les seves possibilitats, a l'èxit d'aquesta ambiciosa construcció europea.

Al llarg dels propers mesos hem de reunir el consens necessari per procedir a una de les ampliacions alhora més complexa i important de la història de la Comunitat Europea. Hem de decidir els recursos financers dels quals disposarà la Unió per desenvolupar la seva tasca en el futur més immediat. Hem d'assegurar que la Unió del proper segle funcionarà de manera eficaç, democràtica i transparent. I no podem oblidar la nostra cita amb l'Euro de l'any vinent, o les inexcusables reformes de la política agrària i la política de cohesió econòmica i social.

Queda, doncs, *molta Europa* per fer. I ara, com sempre, és cosa de tots.

Barcelona, 10 de novembre de 1997

²⁴ El propi Tractat d'Amsterdam preveu una nova Conferència Intergovernamental per revisar a fons els mecanismes institucionals comunitaris. Aquesta nova CIG (que ja es comença a conèixer com Maastricht III) ha de celebrar-se, a més tardar, un any abans de l'ampliació de la UE a més de 20 Estats.